

GAZETĂ TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea:

Brasovu, piata mare Nr. 22. — „Gazetă“

Miercură, Vineră si Duminică.

Pretul abonamentului:

• una sau 10 fl., pe săptămână 5 fl., pe trei luni

2 fl. 50 cr. Tierea externe pe săptămână 14 fl. pe

anul 28 franci.

Se prenumera:
postele si r. si pe la dd. corespondențe.

Anunțurile:

• o serie de 30 cr. si timbru de 30 cr.
v. a. pentru fiacare publicare. — Scrisori ne-
francate nu se primește. — Manuscrise nu se
retransmit.

Anul XLVI.

Duminica 18 (30) Decembrie

1883.

Nr. 148.

Nou abonament la „Gazetă Transilvaniei.“

Cu 1-a Ianuariu st. v. 1884 se incepe un nou abonament, la care invitam pe onoratii abonati, amici si sprijinitori ai făoii noastre, rugandu-i că se binevoiescă sa ilu reinoi de eu vreme pentru că diarulu se li se potea espedă promptu si fara intrerupere.

Domnii noui abonati, si cari n'au achitatu costulu abonamentului sunt rugati a ne trimite banii său directu prin mandatul postal, său prin Domnii, la cari au subscrisu abonamentulu.

Pretul abonamentului, ce se potea tramite mai usioru prin mandate postale, este:

pentru Austro-Ungaria cu post'a: pe trei luni 2 fl. 50 cr., pe săptămână 5 fl.; pe anu 10 fl.

pentru Romani'a si alte tieri esterne: pe trei luni 7 franci, pe săptămână 14 franci, pe anu 28 franci.

Scrisorile sunt a se adresă la Redactiunea „Gazetei Transilvaniei“ in Brasovu.

Brasovu 18 Decembrie v.

Nu de multu ne surprinse o făoie a guvernului cu neasteptat' a veste, că ne amu aflată in ajunulu unei „intielegeri intre Unguri si Romanii“ si că năsuntiele Romanilor „incătu se misca intre limitele dorintelor indreptătite nu voru intempiu nicidecum refusulu respingētoru alu ministeriului Tisza.“ Din tonulu articulului lui „Pester Lloyd“, care ne aduse acea veste, ori ce omu fara de cunoștința de persoanele si de imprejurările din Ungari'a putea se deduca, că intradeveru cei dela putere se gândescu seriosu la o impacare cu Romanii.

Teribila amagire. Domnulu Tisza nu este omulu, care se faca concessiuni de buna voia si se recanoșca dorintele indreptătite ale Romanilor asia numai de dragulu bunei intielegeri. Acăstă nici că s'ar' potrivă cu program'a lui. Dovéda alegerile municipale, cari, pre candum scriemu aceste, voru fi deja sevērsite in tōte partile tierii.

Cele ce le scriea „Pester Lloyd“ despre o „sincera intielegere“ erau aumai palavre. D-nu Max Falk nu avea cu ce se mai spară pe Sasii ardeleni si de aceea a inventatul povestea despre aplecarea guvernului de a se intielege cu Romanii. In faptu inse guvernulungurescu niciodata nu s'a gândit mai puçinu la acăstă intielegere că tocmai acum.

Déca faimete latite de făoia guvernamentală din Pest'a ar' fi avutu cătu de puçina basa reala si seriōsa, acăstă ar' fi trebuitu sè se observe la alegerile municipale, ce se termina astadi. Domnulu ministru-presedinte si ministrul de interne Tisza posede destula autoritate față de prefectii sei de prin tiéra si, déca in adeveru ar' fi doritul pacea cu Romanii, n'avea decătu se le declare intr'o circulara, ca voint'a s'a este că sè se faca dreptate pe cătu numai se pote Romanilor la alegeri si sè se sprijinăsca candidatii loru legali si cualificati. Facēndu acăstă d-lu Tisza ar' fi avutu si acelui avantagiu, că prefectii sei nu-i puteau impută nici măcaru, că ar' fi voitul se partinăsca pe Romanii, căci a cere se i se faca dreptate fiacaruia după lege nu este unu actu de partinire, ci este o datoria strictă a unui ministru intr'unu statu, ce se numesce constituunalu.

Resultatulu alegerilor municipale ne arata in se destulu de lamuritul, că ministrul nu a pusu autoritatea s'a in cumpen'a dreptătii. Acăstă cumpena pare a nici nu mai esistă in Ungari'a, ea s'a pierdutu cu totulu din veche de cāndu a ajunsu la cārma orbulu tismu, de aceea adi fiacare din cei ce sunt

chiamati a conduce administrati'a tierii mesura după cum i vine mai bine la socotela si după cum i dictéza interesulu de rassa si personalu. Mergemu cu pasi rapedi spre decadentia. Volnici'a si desfrēulu inlocuiesce dreptatea si ordinea legala.

Cu tōta miseri'a stărilor actuale era in man'a ministrului de a dovedi in faptu bunele sale intentiuni față de Romani, déca le-ar fi avutu. Inse in locu se fia avisati prefectii de a tīné comptu la alegeri de cerintele legei si ale ecuitatii, ei au deschisu unu focu teribilu pe tōta lini'a in contra candidatilor romani si gratia inge-rintiei loru energice contrarii nostri au invinsu pretutindenea. Domnulu Tisza pote fi multiumit de acestu resultatu, căci acum comitatele, cu prea puçine exceptiuni, sunt cu desevērsire curatite de amplioati administrativi romani si că si la justitia nu va mai fi nimenea, care sè-i mai aduca aminte in raporturile sale oficiale de aceea, că intre altele mai esista si o lege de nationalitate.

Sioviniștii se bucura nebunesce de cadoulu de anulu nou, ce l'au primitu dela siefulu loru. Acum pote se mărga tréb'a maghiarisarii inainte. Limba maghiara se pote introduce si prin comune, căci asia voru porunci domnii vicespani si solgabirē unguri. Caus'a maghia-rismului a facutu unu pasu inainte.

Se voru mai bucură ei cătu se voru mai bucură — dér' lucrulu acesta, ii asiguramu, nu pote avé unu bunu sfersitu. Protestele cu cari au respunsu alegerilor romani la actele de violintia ale ómenilor puterei dovedescu, că desi au fost scosi afara din forurile județiene, ei totusi mai esista in acăstă tiéra si 'si reclama cutaria drepturile călcate in picioare!

Primulu atacu

asupra proiectatului gimnasiu romanu din Caransebesiu.

In anulu 1854, la reorganisarea institutelor militare din intręg'a monarchia, se desfintă scolă matematica din Caransebesiu.

Regimentulu arată la locurile mai inalte neaperat'a lipsa de a se infintă in Caransebesiu, in loculu celei desfintate, o scola reala inferioră.

Guvernulu militaru din Timisiōra provoca Regimentulu a-i asterne unu proiectu, in care sè se arate modulu, cum s'ar' puté infintă dorit'a scola; astépta inse, că si comunele respective locuitorii se contribue după puteri la infintarea ei.

Regimentulu prin circularulu din 16 Aug. 1854 V. 5872 provoca pe toti comandanții celor 12 companii a arată granicerilor folosele, ce le-aru avé populatiunea regimentului prin infintarea unei scoli reale in Caransebesiu si ai indemnă se contribue fiacare după puteri la infintarea ei.

In urm'a acestui circularu in fiacare comună se deschide căte o colecta, alu carei resultat este urmatorulu:

1. Compania Dalbosetilui	42.—
2. " Bozoviciului	100.—
3. " Prigorului	57.40
4. " Petnicului	64.—
5. " Mehadiei	100.—
6. " Orsiovei	433.—
7. " Cornerevei	40.—
8. " Cornei	122.—
9. " Teregovei	60.—
10. " Slatinei	94.—
11. " Ohabei	396.50
12. " Caransebesilui	274.—
Dela locuitorii din Caransebesiu	489.—

Sum'a fl. 2272.30

Afara de sum'a acăstă tōte comunele grani-tieresci in numeru de 106 daruescă pentru proiectat'a scola reala din Caransebesiu competi-tiile loru, ce au se le capete dela erarū pen-tru mobilarea quartirelor gendarmeriei din anulu 1852.

Sum'a acestoru competitie donate de comune se urca la 1620 fl. 15 cr.

In 11 Nov. 1854 V. 9521 Regimentulu as-terne proiectulu cerutu si arata, că spre scopulu infintarii unei scole reale in Caransebesiu locuitorii regimentului au contribuitu sum'a de 3892 fl. 45 cr. afara de aceea regimentulu mai ofera localu pentru institutu si locuinte pentru profesori.

Guvernulu militaru din Timisiōra responde prin ord. din 25 Nov. 1854 G. S. 8454, cumcă din caus'a ingreunarii budgetului si din temere de puçin'a frequentia a acestoru scoli deocam-data nu le pote infintia.

In 25 Maiu 1855 V. 4250 Regimentulu raportéza guvernului militaru din Timisiōra, cumcă adm. protopresbiteralu Gavrila Iancovi-ci a oferit u din partea preotimēi gr. n. u. din tractulu protopresbiteralu alu Caransebe-siului sum'a de 300 fl. totu spre scopulu infintarii unei scole reale in Caransebesiu si asia sum'a colectata se urca la 4192 fl. 45 cr.

In 5 Maiu 1856 V. 3794 Regimentulu transmite guvernului militaru din Timisiōra sum'a de 2110 fl. spre a se depune la cass'a de pastrare de acolo că fondul pentru infintarea unei scole reale in Caransebesiu si asia sum'a de 4791 fl. 67 cr.

In 13 Octobre 1857 V. 9277. Reg aduce la cunoșintia guvernului milita Timisiōra, cumcă representantii comunei loru niceresci ceru, că interesele dela sum'a 2110 fl. sè se adauga la capitalu totu spre scopulu infintarii unei scole reale in Caransebesiu.

Candu s'a desfintat u regimentulu fondulu scolei reale se urcă la sum'a de 4791 fl. 67 cr.

In 18 Iuniu 1872 comand'a militara din Timisiōra prin ord. G. V. Res. Nr. 423 intră representanti'a regimentului (Regiments-gemeinde-Vertretung), că ce doresce ea se faca cu fondulu scolei reale si cu fondulu scolei militare.

Representanti'a regimentului in adunarea din 15 Iuliu 1872 a decisu, că a este 2 fonduri se nu se imparta, ci sè se depuna spre fructificare si din interesse sè se dea stipendii la tineri seraci din teritoriul fostului regimentu.

Acestu decisu s'a intarit u comand'a militara si in 3 Novembre 1872 fondulu scolei reale de 4791 fl. 67 cr. d'impreuna cu fondulu scolei militare de 13.215 fl. 67 cr. s'au predatu spre administrare unui presidiu constata-tor din D-nii: Ioanu Brancoviciu, Ioanu Sérbi si Ales. Dragalina si unui comitetu constatatoru din 12 membri.

Intr'aceea fiindu Ales. Dragalina denumit u de diregatoru comitatensu, era Ioanu Sérbi impedecatu de a participa la manipulare, comitetulu in 7 Augustu 1876 a rugatu pe d-lu generalu Trajan Dod'a si pe vice-colonelulu Iosifu Seraciu, că impreuna cu d-lu Ioanu Brancoviciu se pote manipularea acestoru fon-duri, ceea ce a si urmatu din 25. Augustu 1876.

Fondulu scolei militare de 13.215 fl. 67 cr. s'a formatu:

a) Din asia numitele Dienstbeiträge ale aceloru familii graniceresci, cari au sustinutu soldati activi din Februarie 1856 pana la finea lui Octobre 1858;

b) din competitintele pentru instruirea în exercitiu și la școala de innotatii ale acelora soldati, cari s'au afiatu că elevi ai școalei militare regimentale dela anulu 1856—1859.

In siedintia representantiei regimentale (Regimentsgemeinde-Vertretung) din 3 Marte 1879 membrulu Ioanu Brancoviciu aduce la cunoscintia adunarii, cumcă densulu e provocat u prin ordinatiunea ministrului de interne din 29 Marte 1878 Nr. 12.545 a predá comune loru fondurile, cari se aflasub administratiunea lui. D-lu generalu Dod'a inse si vice-colonelulu Iosifu Seraciu, cari inca participa la administrarea loru, au declaratu, că numai representanti'a regimentala (Regimentsgemeinde-Vertretung) este indreptata a aduce conclusu in privint'a acest'a si nicidecum congregatiunea comitatensa.

La aceasta descoperire representanti'a regimentala aduce conclusulu urmatoru:

"Ordinatiunea ministrului de interne cu Nr. 12.545 din 29 Marte 1878, precum si conclusulu congregatiunei comitatense din 7 Maiu 1878 stau in contradicere cu § 23 alu rescriptului regescu din 9 Iuniu 1872."

"Fondulu școlei reale si fondulu școlei militare cadu in categori'a aceloru fonduri, care sunt numerate in § 23 alu rescriptului regescu din 9 Iuniu 1872."

"Pe bas'a acestui rescriptu representanti'a regimentala in siedinti'a ei din 15 Iuliu 1872 a si decisu, că numitele fonduri se nu se impartă, ci se remâna impreunate."

"Dreptu aceea se decide si acumă, că numitele fonduri se remâna impreunate sub administrarea introdusa de noi. Observam, că déca representanti'a regimentala s'ar' si invoi a impartiri aceste fonduri, ceea ce ar' fi in contra numitului rescriptu regescu — impartirea loru totu nu s'ar' puté face conformu § 5 alu acestui rescriptu, cu atâtu mai vîrtozu nu, fiind-că la formarea fondului pentru școl'a militara au contribuitu numai acelle familiile, cari au avutu soldati din sfnulu loru dela Februarie 1856 pînă la Ianuariu 1858, si la formarea fondului pentru școl'a reala au contribuitu comunele diferite sume dupa placulu loru, cari o sunt in proportiune cu poporatiunea respectiva."

"Domnulu Ioanu Brancoviciu este provocat a reclamă tôte libelele, cari se afla astazi in cass'a comitatului, precum si ori ce altu documentu, referitoru la numitele fonduri."

Ministrulu de interne prin ordinatiunea din 30 Decembre 1880 Nr. 55.913 ordonă de nou impartirea intre comune a amintitelor fonduri, provoca intr'aceea inse municipiulu comitatului Carasiu-Severinu, că, dupa liquidarea cătu mai in graba a acestoru fonduri prin organele comitatului, se compuna unu planu de impartire si acestu planu sè se tramita comunitatii de avere spre opinionare.

In anulu 1881 siéptedieci si duóe (72) de comune graniceresci prin representanti'lui legali au decisu a dă 5% :

a) din venitele fondului granicerescu de crescere si de cultura de 250.000 fl.

b) din venitele fondului neimpartitul alu școlei militare si reale de . . . 30.000. fl. pentru infinitarea si sustinerea unui gimnasiu romanu in Caransebesiu.

Decisiunile comunelor s'au substernutu mu-nicipiului Carasiu-Severinu si acest'a in congregatiunea generala din 16 Ianuarie 1882 le-au luatu la cunoscintia aprobatore.

In 16 Februarie 1882 deputatiunea esmisa de cele 72 comune graniceresci constatatator din d-nii : Traianu Dod'a, Filaretu Must'a, Ioanu Bartolomeiu, Iosifu Seraciu, George Baiosiu si Constantinu Neagulu rugă atâtu pe ministrul presiedinte C. Tisza cătu si pe ministrul de instructiune A. Trefort, se ne dea sucursulu loru moralu, că intreprinderea nostra salutara si neaperatu de lipsa pentru poporatiunea fostului regimentu romano-banaticu Nr. 13 se o putemu realiză cătu mai curendu.

Amu asteptatu unu anu, si respunsu n'am capetatu. Intrevenit'au la guvernul barbati de pozituni inalte. Tôte inzadaru.

In 24 Octobre anulu curentu orasiulu Caransebesiu in o siedintia generala, convocata anume spre scopulu acest'a a decisu, că representanti'a

orasiului se mîrga in corpore la comitele supremu Tabaidy spre a'lu face se intrevina la guvernul pentru resolvirea causei.

Comitele Tabaidy promite representantiei orasiului, că va merge anume in caus'a acest'a la Budapesta.

Pe de alta parte de vr'o doue luni de dile totu la doue septemani s'au inaintat la ministrul presiedinte cereri subscrise de dieci de mii de graniceri, rugandu-lu a le dă celu puçinu unu respunsu.

In 10 Novembre a. c. deodata ne pomenim, că ministrul de interne ficséza diu'a de impartire a fondurilor pe 13 Novembre a. c. fara de a se mai asculta comunitatea de avere in sensulu ordin. ministeriale din 30 Decembre 1880 Nr. 55.913.

Dumineca in 11 Novembre a. c. intelligint'a Romanilor si adunarea generala a orasiului Caransebesiu, convocata anume spre scopulu acest'a, protesteza unanimu contra acestei impartiri, si röga pe cale telegrafica pe ministrul de interne a sistă impartirea. Nu sosește nici unu respunsu.

Marti in 13 Novembre a. c. vine vice-comitele la Caransebesiu si amesuratul ordinului primitu im parte intre comune fondurile.

Representantii comunelor, chiamati la Caransebesiu, vrîndu nevrîndu au trebutu se primésca partea statorita de aceia, cari n'au contribuitu nici unu cruceriu la formarea aceloru fonduri.

Eata, Domnule Redactoru, fazele, prin cari au trecutu aceste fonduri, adunate cu mari greutati !

Eata resplat'a aceloru graniceri, cari 'si au sacrificatu avere si vieti'a pentru tronu si pentru patria, acei graniceri, cari au pusu lumea in uimire prin eroismulu loru !

Caransebesiu 10 Decembre 1883.

Aristide.

Alegerile municipale in Selagiu.

Zelau 21 Decembre a. c.

Alegerile la noi se incepura in 18 l. c. in presinti'a a 320—340 alegători si tînuta trei dile. Resultatul a fost că s'au alesu o multime de medioritati si unele rare simplicitati; pentru noi Romanii: castigă moralu stralucit si o perdere desastrósa in posturile pînă acum ocupate.

Comisiunea candidatore s'a compusu din trei mag-nati si din trei pamenteri simpli. Acest'a trebue se-o insennamu, pentru că comisiunea candidatore ni-a jocatua Romanilor, o festa, pe care o vomu descrie mai la vale d'er' nu-o vomu uită iute.

Partidele cele mari s'au mesuratul numai la alegerea vice-comitelui, de aci-incolo au debutatu numai coteriele familiare, cari emulau intru a-si obtrude membrii loru ingrijirei comitatului. Afara de unele posturi rezervate pentru clienti si nepoti de ai celor puternici, s'a aruncat pânea intre miser'a plebs (intielegu gentry ungurescu) că sè-o culéga celu ce va fi mai tare. Sè si vediu apoi siarlatani'a, care la noi se numesce „esercare conscientioasa de drepturi constitutionala“, alias „restauratiune“ !

Partidele cele mari au fostu : partid'a Zelăului cu candidatulu seu de vice-comite Szikszay Lajos, partid'a Simleului cu Bocsánky Adolf, fostul vice-comite, si partid'a lui Dull László, pre langa care s'au grupatotu Maghiarii, cari dorescu o energioasa conducere a trebilor comitatului si o neobosita si de scopu conscia activitate a oficialilor sei si Romanii, pentru că numai dela elu au vedutu in trecutu fapte ecuitabile si libere de preocupatiune si facia de ei. Partid'a lui Dull ramase inse pe josu, căci comisiunea candidatore s'a ingrijit de o momea (Strohmann), că, precum se vorbesce, se nu-i fia a-lu candidat pe Dull, care, simtindu acest'a a repasit. Romanii asteptau acum, că partid'a lui Bocsánky, pe care totu ei o ajutasera si in rîndulu trecutu la invingere preste Szikszay va fi ecuitabila si le va promite sprijinulu pentru cele duóe posturi de asesoru la scaunulu orfanalu si pretore de Eriu ocupate de Romanii si inca la vre-o duóe posturi mai puçinu inseminate prin cereuri. Partid'a acest'a condusa de sfatosulu popa reformatus din Simleu inse se invîlu in tumulu patriotismului „sublimior“, facu din cestiunea alegerei de oficiali buni si apti pentru comitatul cestiune de esistintia a statului, „idea de statu maghiaru“, si declară a nu voi se pacteze cu Romanii, cari — firesce — trecu de contrari ai „ideei de statu maghiaru“, calculandu, că Romanii din antipatia către Szikszay totu voru vota cu ei. S'au inselatu inse amaru, căci Romanii cu-o parte a Maghiarilor lui Dull nu votara de locu si dumnealor remasera

cu cele 70 de voturi ale loru, fura batuti gróznicu si apoi persecutati de Zelăuanii ajunsi la putere pînă in capetu, asia incătu numai mil'a Romanilor le potu scăpa doi oficiali ingreunati de familia.

De vice-comite se alese deci Szikszay Lajos. Acest'a in vorbirea s'a de instalare accentuă că seie, că nu incredere Romanilor l'a redicatu in postul de vice-comite, d'er' că elu cunosc duóe arme, cu cari va dobîndi si incredere Romanilor, aceste duóe arme suntu : dreptatea si ecuitatea fața de ei.

Noi lu cunoscem pe nou alesulu vice-comite de multu; scimus, că e omu cu capacitate si multe cunoscintie; d'er' scimus si aceea, că la fîtelu nascutu mortu, reunirea de maghiarisare, dînsulu i e tata; scimus, că e maestru dibaci de frase : avemu deci cuvîntul a dorî sinceru, că cuvintele drepte si ecuitate se nu remana fruse gôle.

Romanii alesi in numeru de 84 d'er' scadiuti din bunavointi'a comisiunei verificatorie la numeru de 67 — 70 au venit cu forte puçine exceptiuni toti, sub condescere plina de tactu si intieoptiune a bravului loru anteluptatoru George Popu din Basesci s'au organizat alegăndu-si unu comitetu executivu si conducători de cete si au votatul toti că unu omu decidiu mai de multe ori lupta la alegere amesuratul mai binelui poporului. Numai duóe voturi s'au datu in contra vointei comitetului si acele — se crede — mai multu din neprincipere seu pripire, decât din nesupunere. S'a decis a se intrebă respectivii si apoi a se judecă asupra atitudinei loru, căci mai bine este a ne lipsi de mii membri, decât a lasa sè se incube intre noi nerespectarea concluselor aduse de majoritatea membrilor.

Resultatul moralu alu intielegerei si solidaritatii nôstre a fost stralucit. Inisisi capii partidelor contrarie s'au declaratu, că nu cuventul ci simpla promisiune a capului nostru este garantia deplina, pe căta vreme ei nu sunt in stare a dispune nici de o parte a membrilor de sub condescere loru. Solidaritatea nôstra exemplara face multu necazu, mai multu decât — ori-ce isbîndi la alegeri, contrarilor nostri politiei. Acesta este satisfactiunea nôstra pentru perderea, ce am suferit si totodata, că suntem pe cale a-ne vedé odata cauza dréptă triumfandu. Dintrai nostri d-lu Vasiliu Popu s'a alesu cu aclamatiune de asessoru la sediul orfanela; pe d-iu Andrei Cosma, pretorele Eriului 'lu-amu perdu, ér' pe d-lu Victoru Maniu de adjunctu 'lu-amu pututu scôte; se vorbesce, că a fostu otarit inainte, că sè nu se sufere nici unu Romanu prin cercuri. In centru nu potu strică in cercuri sunt periculosi este devis'a dilei. Astfelu pe d-lu Andrei Cosma, fostul pretore alu Eriului, pe care dela comitele supremu in josu pînă la celu mai simplu alegătoru toti 'lu recunoscu de celu mai bunu administratore si mai activu oficialu care a adus si tînuitu in ordine celu mai mare si mai desorganisatu cercu alu comitatului, cercu ce de dieci de ani n'a cunoscut administratori, ci numai unelte si servi umili ai numerosilor mici potentati, ce suntu acolo, a caruia activitate, dreptate si impartiala aplicare a legilor au ajunsu la cunoscintia chiaru si a locurilor mai inalte: nici nu 'lu au pusu in candidatia mai bine duoi individi nequalificati, d'intre cari unulu s'a si alesu.

Despre comitele supremu, care totdeun'a a fostu plinu de laud'a d-lui Cosma si doriu se aiba numai si alti pretori asemene lui, nu putem presupune, că ar' fi voit acest'a candidatia asia cumu s'a facutu; d'er' se pare, că d-s'a in membrii comisiunei si a alesu nu sfatuitori si ajutori, ci stabani. Astufeliu s'a intempletat lucrul ne mai pomenit, că unu fost pretore alu comitatului, despre cari numai laude se audiea, se nu fia pusu nici in candidatia si sè se aléga fața de elu unu individu, care n'are qualificatiunea prescrisa de lege.

Pasii legali pentru nimicirea acestei alegeri s'au facutu.

Se vorbiá inainte de alegere, că pecatulu d-lui Cosma este, că in multe comune de pe Eriu, unde Romanii amestecati cu Maghiari uitase dejă se vorbesca romanesce si erau pe calea cea mai buna a'si perde limb'a. in timpulu pretoriei d-sale a inceputu ér' a vorbi romanesce. Nu credem, că d-lu Cosma se fi avutu timpu a tiné prelegeri acestoru ómeni dela sate din limb'a romană, d'er' credem, că instinetul naturalu vediendu-se administrati de unu omu dreptu, caruia nu-i era rusine a vorbi cu ei romanesce, a aratatu ómenilor acelora calea cea drépta, că se scape de perirea nationala. Nicu credem, că cu rapirea d-lui Cosma dintre ei, Romanii de pe Eriu ér' voru incetá a vorbi romanesce si că respect domni voru puté inaintá c'unu pasiu spre scopulu loru; căci aceea, ce s'a inceputu prin d-lu Cosma, se va continua naturalmente prin bunulu semtiu destepatul in sinulu aceloru ómeni periclitati si se valati si intari prin conlucrarea inteligintiei romane si m-alesu a preotimii. Dér' credem, că nou alesu comite voindu a face faptu din cuvintele sale, si „ecuitate“ si pentru Romani, va ave grana

acei ómeni, cari considera de atentat in contra statului, că Romanii vorbesc romanesce.

Voiésca inse numai binele si noi 'lu vomu ajutá din respectu, caci suntem adéneu convinsi : că statulu ungaru numai pe acea basa naturala se pote desvoltá, intarí si pote ajunge la inflorirea de toti dorita, care i-a dat o istoria si că prin urmare, acei gradinari, cari prin tariare, cioplire si felu de felu de scintiri voiescu a-i dă arborelui o forma maiestrata, imaginata in phantasia loru cea pré viua, adi-mâne isi voru vedé zadarnici'a násuntielor loru dictate de unu fanaticismu bolnaviosu, lipsite de intelepciune si pericolose pentru arborele pretiosu si voru abdice, siliti de legile puternicei nature, de maestriile loru neputincoise.

Corespondintele.

Scólele industriale sasesci din Ardeau.

I. Universitatea fundului regescu convinse fiindu, că bunastarea locuitorilor din fostul fundu regescu depinde in mare parte dela inflorirea negoziului si a industriei si meseriilor de prin orasie, a infintiatu scólele supletorice pentru invetiacei dela meserii, le-a dotatu si ingrijesce pentru esistint'a si pentru prosperarea loru. Astfelui s'au deschisu prin straduintele Universitatii o scóla supletoria industriala in Sibiu 1872 (Septembre 23) in Brasiov 1872 (November 3) in Cohalmu 1873 (Ian. 9) in Agnita 1873 (Ian. 19) in Mediasiu 1873 (Ian. 27) in Sighisior'a 1873 (Nov. 23) in Siebisius 1874 (Sept. 2) in Bistrit'a si in Orastia 1874 (Oct. 1). Universitatea in toti anii cere dela comissiunile insarcinate cu conducerea acestor scóle industriale repórtane anuale detaiate despre starea loru si despre administrarea venitelor, precum si despre activitatea comisiunilor scolare.

Din repórtale directiunilor scóleloru industriale de pe anulu scolasticu 1882/3 se vede, că scólele din Agnita, Sebesiu, Cohalmu si Sighisior'a se impartu in duoe classe preparatoare si in duoe adeverate classe industriale cu cete unu despartimentu. Bistrit'a are duoe classe pregatitoare si patru adeverate classe industriale class'a III si IV suntu impartite in cete duoe despartieminte paralele, in celu chemicu si celu mecanicu. Orastia are in a duoa classa pregatitoare duoe despartieminte paralele, unulu maghiaru si unulu nemtiescu, Limb'a de propunere in class'a antaiu este romana. Sibiu are duoe classe pregatitoare si patru classe industriale, Brasiovulu are 3 classe pregatitoare si duoe classe industriale, Mediasiu are cinci classe d'intre cari cele duoe d'antai suntu classe pregatitoare. Afara de aceste mai este in Sibiu o scóla speciala comerciala. In aceste scóle supletorice industriale se predau urmatorele obiecte :

1. Compositiuni pentru diversele ramuri industriale si corespondentia. 2. Comptabilitatea propusa usioru. 3. Geografa. 4. Calculul comercialu si industrialu. 5. Esplicarea usiora a dreptului cambialu. 6. Geometria. 7. Fisica. 8. Chemia generala. 9. Technologia chimica. 10. mecanica. 11. architectura. 12. desemnul liberu. 13. desemnul geometricu. 14. Modelarea. 15. Istor'a patriei cu principiile fundamentale ale constitutiunii patriei.

Proiectul planului de invetiamantu 'lu compune comisiunea respectiva a scólei industriale precum si intocmirea interna a scólei si le asterne representantiei comunale respective spre aprobar. Planurile de invetiamantu se asternu Universitatii spre cunoscinta. Orele cele mai multe se intrebuintea mai multu cu obiectele acele, cari dau o cultura generala spirituala scolarilor. Scólele industriale cele mai bine dotate si mai bine intocmite násuescu dupa o sistema specialistica pe bas'a culturii generale scientifice. La cele mai multe scóle capeta elevii recusitele si mijlocele de instructiune cu pretiuri forte moderate seu gratuitu.

Mai mari s'au mai mici colectiuni de carti si de mijloce de instructiune stau invetiaceilor la dispositiune. Agnita da 47 fl. 77 cr. pentru procurarea de aparate fiscale. Bistrit'a si Sibiu au colectiuni mai mari. In Bistrit'a bibliotec'a profesorilor are 1085 opuri in 2421 tomuri. Afara de acésta scóla are si o colectiune de modeluri de desemn de vreo 2800 foi in opuri si o colectiune frumosa technologica caiete cu peste 3000 numere. Asemeni procurata multe mijloce de invetiamantu scólele din Sibiu si Brasiov.

Diverse.

(† Comitele Rada y jun.) ministrul honvedilor ungari a reposat in 26 Decembre a. c. in Vien'a, unde se duse că se 'si caute sanatatea, pe care cu nici unu mijlocu nu-o mai putu redobéndi. Comitele Gedeon Rada y se nascu la 4 Marte 1841 prin urmare era numai de 42 de ani.

(A cincea intrunire literara) s'a tinutu Joi in 15 Decembre. D-lu professoru L. Nastasi a vorbitu despre electricitate in genere si in specialu despre electricitatea atmosferica. Dupa o mica introducere, care a legatu prim'a prelegere despre aerulu atmosfericu cu acésta a dou'a prelegere fisica, a trecutu immediatu in materia. „Fisic'a“ — dise conferentiarulu — „se occupa cu esplicarea schimbarilor, ce le observam in natura la diferite corperi si cu afarea legilor, dupa cari se nascu schimbarile acestea. Causale, cari produc schimbarile se numesc puteri; acestea sunt pentru noi necunoscute, ear' esistint'a loru se deduce din efectele ce le observam. Noi vedem, că o picatura de apa se lipesc de pahar, că o pena de otelui incovoiata revine in positia sa normala, ca unu corpua nesprijinitu cade; in casulu primu vorbitu despre adhesiune, in casulu alu doilea despre elasticitate, in casulu ultimu despre greutate. Adhesiunea nu-o putem mirosi, elasticitatea nu-o putem gusta si greutatea nu-o putem audí. Esista inse o putere, pe care o vedem, o semtimu, o audim, o mirosimu si o gustam: acésta este electricitatea. A aratatu mai de parte cum se nasce electricitatea, prin ce medii se propaga si de cete feluri este ea. A facutu mai multe experiente cu masina electrica de influintia, cu care ocazie s'au electrisatu trei hore de domne si de domnisoare. A vorbitu mai departe despre descoperirea lui Franklin la 1752, prin care s'a convinsu lumea, că fulnu este deatatu unu fenomen electricu. Atatu electricitatea produsa prin masini catu si fulgerulu luminéza cu aceea si colore, se propaga in forma de zic zac, disparu momentanu, se conduce prin metale lesne si fara a face stricaciune, produc unu sunetu, sdrobescu corperi, cari conduce reu, omora ómeni si animale, topescu metale, aprindu corperi ardietore si latiescu unu mirosu deosebitu cam ca puciós'a. A vorbitu in cele din urma despre frica, care cuprinda pe ómeni, candu vedu fulgerile si cu deosebire, candu audu tunetele si in fine a aratatu priu ce se potu evita stricaciunile ce le-ar produce fulgerulu,

D-lu professoru A. Barsea a vorbitu ceva despre satira si fabula, a facutu esplicarea acestor felu de scrieri, a aratatu ce se afla in literaturile straine din acestu ramu si ceea ce se afla la noi. A citit din Gr, Alexandrescu satir'a „La spiritul meu“ si 3 fabule pline de invetlatura si anume „Sioarele si pisic'a“. „Lupulu moralistu“ si „Canele si catielulu“. Atatu satir'a, catu cu deosebire fabulele au fost ascultate cu-o pofta nespusa si cu-o atentiu incordata.

Dupa o mica pauza d-lu professoru Ionu Popa a tinutu unu discursu de totu interesantu despre spiritul de asociatiune preste totu si cu deosebire cu privire la Romani. Parola timpului de astazi este progressu, a inceptu d-lu Popa, „progressu in sciintie si in arte, progressu in industria si in negotiu; progressu in tote ramurele de viatia spirituala si materiala. Natiuni cu natiuni se intrecu unele cu altele in straduintele loru de a inainta totu mai multu prin desvoltarea puterilor in felurite forme. Mijlocul celu mai puternicu si celu mai siguru prin care se sevérsciesce progressulu, prin care se pote ajunge scopulu celu inaltu in cultura si civilisatiune, de care se folosesc tote poporele, cari nu voiescu ce fia rapite de torrentul influintelor straine se cuprinda in aplicarea spiritului de asociatiune in tote sferele de viatia ale unui poporu. Numerulu societatilor de ori-ce natura putem dice, că este barometrulu celu mai acomodatu pentru a mesurá gradul de desvoltare si de maturitate alu unui poporu. Asociatiunile sunt garanti'a cea mai sigura psntru esistint'a unei natiuni, si ferice de poporulu, care aude si pricpe acestu glasu alu timpului. Lumea s'a destuptat! Astazi nu este nici unu felu de intreprindere pe campulu celu intinsu alu activitatii omului, pentru care se nu se associeze feluritii individi, cari au aceleasi aspiratiuni si dorintie, pentru ca cu puteri unite se sevérsciesca lucruri, cari niciodata nu le-ar puté sevérsc cu puterile loru singuracie. Cine este in stare se nuwre tote societatle si reunioniile ce s'an infintat in mijlocul natiunilor luminate? Industriasii, comersantii si ómenii de libera profesiune din tierile culte ale occidentului din Germania, din Franch'a si din Anglia sunt intruniti in societati de totu felulu, se ajutora reciproc, au o retie de filiale si o putere nespusa de mare. Astfelu esista in Berlin si o reunione de domne, care are sumedenie de filiale in tote orasiele Germaniei si care si tine adunarile sale anuale in diferite orasie, si alu

carei resultatu este insoçitu de celu mai mare bine pentru progressulu sexului femeiescu. In chipulu acesta sciu natiunile culte se aprecieze ide'a de asociatiune. — Amu fi nedrepti, deca amu sustine, că la noi Romanii nu esista spiritu de asociatiune. Amu fi totu atatu de nedrepti pe de alta parte, deca amu crede, că s'a facutu din ajunsu pentru Romani in ceea ce privesce asociatiunile. Poporul nostru inca a ajunsu a se convinge, că in unire se afla puterea, si că „unde'i unulu nu 'i putere si unde'su doi puterea cresce. Dovada despre acésta sunt reunioniile resarite prin diferitele locuri, pe unde traescu Romanii.“ Dupa acestea a aratatu, că la noi abia dela 1850 incóce au inceputu a se infintat societati si că din multele societati intemeiate numai unele esista pena adi. Astfelu a inspirat vr'o 16 societati mai insemnate, definindu mai de aproape scopulu loru. Par' că la fiacare societate, ce amintea d-lu Popa, se simtia romancele nostre, ce erau de faca in numeru de peste 150, mai puternice, mai cu nadejde in viitoru!

„Si acum, on. publicu“, continua conferentiarulu, „inainte de a ne desparti, caci cu prelegerile de asta séra se sfarsiesc ciclul I., datim voie se aratu in numele meu si alu colegilor meu, multumirile pentru zelulu cu care ati cercetatu intrunirile literare si pentru atentiunea cu care a'ti urmarit singuraticole prelegeri. — Avemu deplina speranta că opera inceputa cu concursulu Domniiilor Vostre, o vomu continuá cu totii impreuna, cu acelasi zelu, cu aceea'si starintia si cu aceea'si insufletire, de care e capabilu sufletul romanescu aprinsu de o schintea a unei idei bune, civilisatorice. Ne indreptatesc si ne intaresce in sperantia imprejurarea că ide'a acésta frumosa resarita in sufletul societatii din Brasiov a'ti realizat DVóstra cu atata insufletire si cu atata energia incat u si neputintia, că se nu fia o garantia sigura, că lucrurile incepute bine si pornite bine voru merge bine, voru crescere si voru inflori. Si ar' fi o rusine se slabim u numai in catva din zelulu si din insufletirea nostra. Domnile Vostre, a'ti respondit printre damele romane ide'a de asociatiune, prin „Reuniunea femeilor romane“ alu carei scopu a fost, venirea in ajutoru fetiilor romane orfane a celor cadiuti in anii 1848 si 49, ear' dupa implinirea acestuia, nobilulu scopu de a sustine si de a infintat scóle romane pentru fetite. In anulu acesta a'ti luat hotarirea salutara de a infintat o scóla romana superioara pentru fetite, si resultatele binefacetore se voru vedé in anii urmatori. Cea mai veche si cea mai mare reunione este cea infintata de DVóstra in grelele timpuri dupa 1848. Domnile Vostre a'ti respondit printre domenele romane ide'a de societate pentru ajutorare. Si totu DVóstra v'a fost reservat frumosulu rolu de a introduce uno spiritu nou in petrecerile societatii nostre romane. Se traiu si la revedere in postulu Pasciloru. — Intrunirile literare au fost forte bine cercetate se vede că ele sunt o necessitate indispensabila pentru noi. Se aude că ciclul din postulu Pasciloru va fi din istoria nationala, si continuarea materiilor incepute. Suntemu mai departe informati că se voru forma mai multe cercuri la diferite familii pentru a continuá si in carnaval opera inceputa. Se vede că dora ar' ave de gandu damele romane că pe viitoru se ieia si parte activa la serate.

(Societati economice.) Judetiu Neamtii dice „Coresp. prov.“ este celu mai abundantu in societati economice, caci incepdu dela 1870, si pena astazi vedem ca orasiul Pétra posede „Societatea economică romana“ intrata in alu 3 periodu cu uno capitalu aproape de 100,000 lei; Societatea economica romana „Prevedere“ cu uno capitalu de 70,000 lei, „Societatea Albină“ cu uno capitalu de 20,000 lei; „Societatea Bistrit'a“ cu uno capitalu de 6000 lei; „Societatea Stefanu celu Mare“ cu uno capitalu de aproape 100 de miili lei. Dupa acésta vine societatea „Plutasiul“ pentru exploatarea de paduri cu uno capitalu aproape de 200,000 lei; tote aceste societati mergu prosperandu si resultatele ce au datu si dau sunt din cele mai multumitor. Singurile societati ce dupa multe incercari facute nu potu prinde radacini in judetiu Neamtii sunt societati cooperative si de consumatiune. Aci stam pe locu, caci man'a strainilor pote lovi.

(Comerciu rimatorilor.) In urm'a demersurilor facute de consultatulu generalu romanu din Budapest'a, motivat de reclamatiunea mai multor negatiatori de porci din Romani'a, ministerulu ungaru de comerciu a luat dispositiuni ca rimotorii importati din Romani'a pe la Turnu-Rosu si Vulcanu si in dreptati spre Steinbruch, se nu mai fia supusi ca pan'acuma la plat'a de vama la acele puncte ci la Steinbruch, precum se obincuesce a se procede pentru importulu prin punctul Verciorova.

(Un u uriasiu) se poate vedé la „Coróna“, în cetate, parterre. Numele lui e Winkelmaier. Este în adeveru o colosală figură; elu e de 233 centimetri înaltu. Capulu e în proporție ceva micu, picioarele și mâinile sunt mari și late. Se vede din față, că este încă teneru.

(Unu fotoliu alu lui Bonaparte.) Dilele aceste s'a vendutu in Londr'a la licitatia unu fotoliu cu inscripti'a urmatore: „Acestu fotoliu a servit de scaunu lui Napoleon Bonaparte, s'a aflatu lângă patulu seu de mōrte si a fost transportat in Anglia prin ingrijirea guvernului dela St.-Elena, Charles Dallas.“ Fotoliul a fost vendutu cu 11 lire sterlingle adeca 275 franci.

Bibliografia.

(Din Analele Academiei Romane) s'a publicat urmatorele memorii si notitie si se afla de vîndare la librari'a Socecu si Comp.

1. Viéti'a si operele lui Petru Maior, discursu de receptiune alu Dlui A. M. Marienescu si respunsulu Dlui V. A. Urechia, pr. 1 leu 20 bani.

2. Manunchiu din manuscrisele lui G. Săulescu. Raporturi de domnii S. Fl. Marianu, N. Ionescu, T. Maiorescu si Iacob Negruzzu 60 bani.

3. Expositiunea dela München din anulu 1881, de Em. Bacaloglu. 20 bani.

4. Despre iconele miraculoase dela Athion de provenientia romana de Episcopulu Melchisedecu. 20 bani.

5. Raportu asupra calatoriei la minele Sarmisegetusei si a informatiunilor adunate la fața locului de George Baritiu. 30 bani.

6. Prophylaxia Pelagrei de Dr. I. Felix. 50 bani.

7. Daredesema asupra congresului alu patrulea internationalu de igiena tinutu la Geneva in lun'a Septembre 1882, de Dr. I. Felix. 40 bani.

Hatiegua 8/20 Decembre a. c.

Diu'a de 17 Decembre st. n. ne-a rapit din mijlocul nostru pe fīc'a Directorului de politie George Balasius, pe jun'a „Fir'a“, care acum fiindu in flōrea vietii sale a parasită pamentul spre o viētia mai ferice, lasandu-ne noue numai dureros'a memoria. Calitatile cele mai rare, cu cari a fostu înzestrata reposat'a, o facura obiectul amōrei fīa-caruia, care avuse ocasiune a o cunoscere. Pe adormit'a o deplāngu: iubitii ei Parinti, surorile: Min'a casatorita Dominicu Ratiu si Irene'a, nenumerate némuri, precum si toti amicii si cunoscetii. Inmormantarea a avutu locu Marti 18-lea l. c. cu pompa mare, la care a asistat unu publicu numerosu din locu si giuru. Se i dīcemu cu totii:

„Fia-i tierin'a usiora si memori'a eterna!“

65 bucati numai fl. 8.50.

Tacâmuri de masa de argintu
Britanica

cu marc'a brevet. a fabricei.

Audit, vedeti si ve mirati!

Unu serviciu verit. englezescu, patent. durabilu pentru feluri si desserți din argintu de Britanica solidu si massivu, care se poate mai pune într'o categoria cu argintul veritabilu si pentru care garantezu in scrisu si dupa 25 de ani ca fiindu intrebuitu remâne alb. Aceasta garnitura a costat mai multe peste 30 fl. si se vinde acum c'unu pretiu forte redustu.

Intrég'a garnitura consta din urmatorele piese:
6 bucati cutite de argintu Britania bunu . . fl. 2.25
6 " furculitie " massive . . fl. 1.20
6 " linguri " massive . . fl. 1.20
6 " scaunele " fine . . fl. 1.—
1 " lingura de supa " massiva . . fl. 1.10
6 " linguri de cafea " massive . . fl. 0.70
1 " lingura de lapte " massiva . . fl. 0.60
6 " cutite mici de desertu si copii, solide . . fl. 2.—
6 " furculitie de desertu " massive . . fl. 1.—
6 " linguri de argintu-Britania solide . . fl. 1.—
6 " pahare pentru oue fine . . fl. 1.20
6 " linguri " fine . . fl. —.60
1 " solnitia pentru pipera fina . . fl. —.30
1 " pentru sare frumosa . . fl. —.25
1 " tava de 30 cm. lungime fina . . fl. —.60
65 bucati fl. 15.—

numai fl. 8.50.

Aceste obiecte se tramtut si eu bucat'a pentru pretiurile susu aratace, dēr' celu ce comanda tōte 65 bucate, le capeta in locu de a dā fl. 15

tōte numai pentru 8 fl. 50 cr.

Prafu de curatită pentru argintul meu Brit. cuti'a cu 15 cr.

Admonitiune! Argintul de Britania numai atunci este veritabilu dēca pōrtă marc'a de mai susu.

Comandele se efectuesc numai dupa tramtarea pretiului său cu rembursa (Nachnahme) si sunt a se adresă la Bertha Zucker's Britaniasilber Hauptdepôt Wien II., Pfeffergasse Nr. 1.

Cu-i nu-i convine garnitura, i se dau paralele indereptu, dovada că negotiul este realu.

Otelulu „la Coróna“ odaia Nr. 1 parterre

Convingeti-ve despre adeveru!

Numai scurtu timpu

unu uriasiu

Franciscu Winkelmaier din Mattinghofen in Austri'a de susu, de 20 de ani, 2 metri 33 centim. inaltu, 142 chile greu. Pōte se trēca pe sub umerii lui celu mai mare omu de unu metru 90 cm. inaltime. Elu este mai mare decătrenumitul uriasiu chinezescu.

Este celu mai mare si celu mai tineru uriasiu din câti s'a vediutu pēna acum.

In asteptarea unei numerose cercetari se subsēmna cu cea mai mare stima

Uriasiulu

Se poate vedé dela 8 diminētia pēna la 9 ore sér'a.

Intrare 20 cr. — Copii si militari 10 cr.

„CALICULU“

diariu humoristicu si satiricu, cu bogate ilustratiuni in textu, iese in Sibiu la 1 fiacarei luni, brojuratu, octavu mare, a 1½ colă, său 18 cōle la anu, si costa pe anu numai 3 fl. său 7 franci, pe ½ de anu 1 fl. 50 cr. său 3.50 franci.

Cine voesc se rīda, prenumere „Caliculu“, si dēca nu va rīde atunci nu scie rīde.

Se vîndu si se schimbă tōte obiectele de ceasornicaria.

Ed. I. Dressnandt
ceasornicaru.

in Brasovu, Strad'a Vamei Nr. 2.

(din josu de biseric'a catolica)

isi recomanda bine assortatulu seu

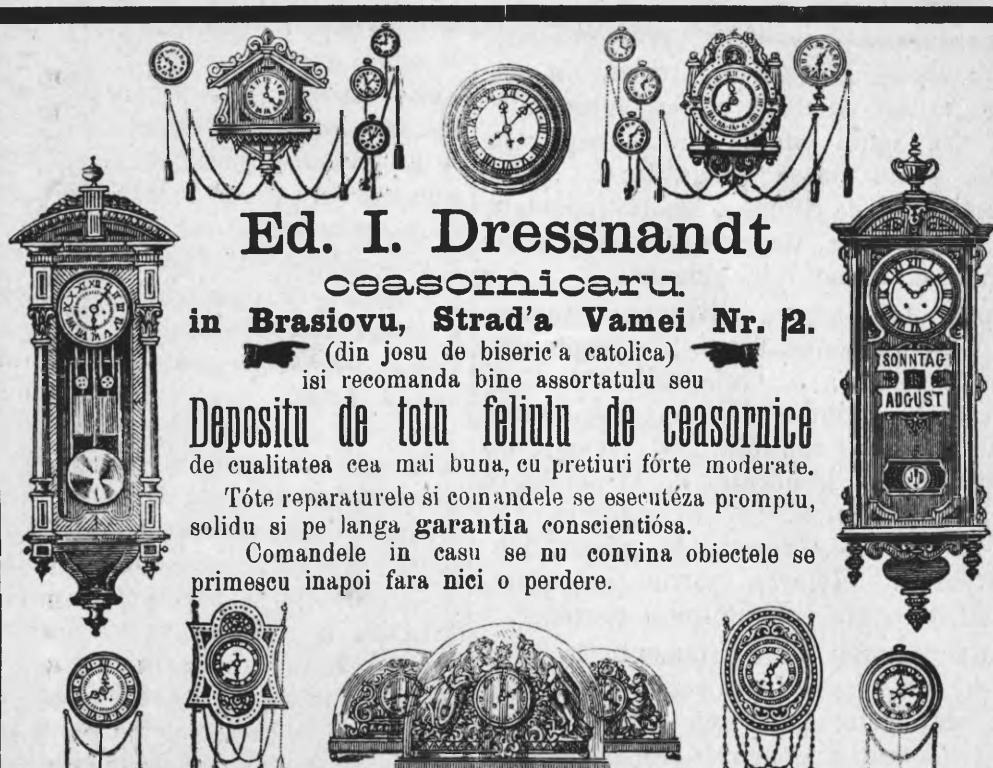
Depositu de totu felul de ceasornice

de qualitatea cea mai buna, cu pretiuri forte moderate.

Tōte reparaturele si comandele se execută promptu, solidu si pe langa garantia conscientiosă.

Comandele in casu se nu convina obiectele se

primescu inapoi fara nici o perdere.

Zambach si Gavora.

Fabrica de vestimente si recuisite bisericesci de ritu latinu si grecu

in Budapest'a, strada Vatiului, Vácz uteza Nr. 17.

Falonu seu Odajdii, Albe, Stihare, Dalmatice, Bal-dachinu, praporii. Tōte feluri de stéguri, si pentru societati industriale (si pentru pompieri) Covoru pe altariu,

Comande se efectuesc promptu. — Obiectele, cari nu voru conveni, se voru schimbă cu altele.

Editoru: Iacobu Muresianu.

Redactoru responsabilu: Dr. Aurel A.

Tipografi'a: Ioanu Gött si fiu Henricu.

Obiectele comandate, dēca nu convinu se primescu indereptu fara scadiementu.